

taittirīya āraṇyakam prapāṭhaka 6

- taittirīya upaniṣat (mahānārāyanāya) IV 1 - 80

saha nāvavatu |
saha nau bhunaktu |
saha vīryā karavāvahai |
tejasvināvadhītamastu mā vidviṣāvahai ||
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ ||
ambhasya pāre bhuvānasya madhye nākāsyā pṛṣṭhe
mahāto mahiyān |
śukreṇa jyotiḥsi samanupraviṣṭaḥ prajāpatiścarati
garbhe antaḥ |
yasmīnṇidaḡ sa ca vicaiti sarvā yasmīndevā adhi
viśve niṣeduh |
tadeva bhūtā tadu bhavyamā idā tadakṣare parame
vyōmann |
yenāvṛtā khā ca divā mahīca yenādītyastapati
tejasā bhrājasāca |
yamantassāmudre kavayo vayanti yadakṣare parame
prajāḥ |

yataḥ prasūtā jagataḥ prasūtī toyena jīvān vyasāsarja
bhūmyām |
yadoṣadhībhiḥ puruṣān paśūgśca viveśa bhūtāni
carācarāni |
ataḥ parā nānyadaṇīyasagm hi parātpara yanmahāto
mahāntam |
yadeka-mavyakta-manāntarūpā viśvā purāṇā
tamāsaḥ parastāt || 1 ||
tadevartā tadu sattyamāhustadeva brahmā paramā
kavīnām |
iṣṭāpūrtā bahudhā jātā jāyamānā viśvā bibharti
bhuvānasya nābhiḥ |
tadevāgnistadvāyustathsūryastadu candramāḥ |
tadeva śukramamṛtā tadbrahma tadāpassa prajāpatiḥ |
sarvenimeśā jajñire vidyutaḥ puruṣādadhī |
kalā muhūrtāḥ kāṣṭhāścāhorātrāśca sarvaśaḥ |
ardhamāsā māsā ṛtavassāvathsaraśca kalpantām |
sa āpaḥ pradughe ubhe ime antarīkṣamatho suvaḥ |
naināmūrdhvā na tiryāñcā na madhye

pari¹jagrabhat |
na tasye¹śe kaścana tasya¹ nāma mahadyaśaḥ || 2 ||
naśā¹drśe tiṣṭhati rūpamasya¹ na cakṣuṣā paśyati
kaścana¹nainam |
hrdā manī¹ṣā manasā¹bhikṣrpto ya enā¹ viduramṛtāste
bhavanti |
adbhyassambhūto hiraṇyagarbha ityaṣṭau |
eṣa hi devaḥ pra¹diśo'nusarvāḥ pūrvohi jā¹tassa u garbhe
antaḥ |
sa vijāyā¹mānassa janiṣyamāṇaḥ pra¹tyanmukhā¹stiṣṭhati
viśva¹tōmukhaḥ |
viśvataśca¹akṣuruta viśva¹tōmukho viśvato hasta uta
viśvataśpāt |
sā bā¹hubhyā namati śa¹patatrairdyāvā¹prthivī
janayan¹ deva ekaḥ |
venastatpaśyan¹viśvā bhuvanāni vidvān yatra viśvā
bhavatyekā¹ṇīlam |
yasminnida¹g sā ca vicaika¹g sa otaḥ protaśca
vibhuḥ pra¹jāsū |

pratadvoce amṛtā¹ nu vidvān gā¹ndharvo nāma nihitā
guhāsu || 3 ||
trīṇi¹ padā nihitā¹ guhāsu yastadveda savituh pitā'sat |
sa nobandhurjanitā sa vidhātā dhāmā¹ni veda bhuvanāni
viśvā |
yatra devā amṛtamānaśā¹nāstrīye
dhāmā¹nyabhyairāyanta |
paridyāvā¹prthivī yanti sadyaḥ pari¹lokān pari diśaḥ
pari suvaḥ |
ṛtasya tantū vitatā vi¹crtya tadapaśyattadābhavat
pra¹jāsū |
parityā¹ lokān parityā¹ būtāni parityā¹ sarvāḥ pra¹diśo
diśāśca |
pra¹jāpatiḥ prathamajā
ṛtasyātmanā''tmānā¹mabhisā¹babhūva |
sadaśa¹spatimadbhūtā priyamindrā¹sya kāmyam |
sani¹ medhāmāyā¹siṣam |
uddī¹pyasva jā¹tavedo'paghnannirṛti¹ mama || 4 ||
paśū¹gśca mahyamāvā¹ha jivānā ca diśodaśa |

māno¹ hiḡsijjātavedo¹ gāmaśvā¹ puruṣā¹ jagat¹ |
abibhṛadagna¹ āgahi¹ śriyā¹ mā¹ paripātaya¹ ||
om puruṣasya¹ vidma¹ sahasrākṣasya¹ mahādevasya¹
dhīmahi¹ |
tanno¹ rudraḥ¹ pracodayāt¹ |
om tatpuruṣāya¹ vidmahē¹ mahādevāya¹ dhīmahi¹ |
tanno¹ rudraḥ¹ pracodayāt¹ |
om tatpuruṣāya¹ vidmahē¹ vakratuṇḍāya¹ dhīmahi¹ |
tanno¹ dantiḥ¹ pracodayāt¹ |
om tatpuruṣāya¹ vidmahē¹ suvarṇapakṣāya¹ dhīmahi¹ || 5 ||
tanno¹ garuḍaḥ¹ pracodayāt¹ |
om kātyāyanāya¹ vidmahē¹ kanyakumārī¹ dhīmahi¹ |
tanno¹ durgīḥ¹ pracodayāt¹ |
om nārāyaṇāya¹ vidmahē¹ vāsudevāya¹ dhīmahi¹ |
tanno¹ viṣṇuḥ¹ pracodayāt¹ |
sahasraparamā¹ devī¹ śatamūlā¹ śatāṅkurā¹ |
sarvaḡ¹ haratū¹ me pāpā¹ dūrvā¹ duṣvapnanāśānī¹ |
aśvakānte¹ rāthakānte¹ viṣṇukānte¹ vasundharā¹ |
śirasā¹ dhāritā¹ devī¹ rakṣasva¹ mā¹ padepade¹ |

uddhrtā¹’si varāheṇa¹ kṛṣṇeṇa¹ śatabāhunā¹ || 6 ||
bhūmirdhenurdharaṇī¹ lokadhāriṇī¹ |
mṛttikē¹ hanā¹ me pāpā¹ yanmayā¹ duṣkṛtā¹ kṛtam¹ |
tvayā¹ hatenā¹ pāpeṇa¹ jīvāmi¹ śaradaśśatam¹ |
mṛttikē¹ dehi¹ me puṣṭi¹ tvayi¹ sarvā¹ pratiṣṭhitam¹ |
gandhadvārā¹ durādharṣā¹ nityapuṣṭā¹ kariṣiṇīm¹ |
īśvariḡ¹ sarvabhūtānā¹ tāmihopāhvaye¹ śriyam¹ |
hiraṇyaśṛṅgā¹ varuṇā¹ prapādye¹ tīrthā¹ me¹ dehi¹
yācītaḥ¹ |
yanmayā¹ bhuktamaśadhūnā¹ pāpebhyaśca¹ pratigrahaḥ¹ |
yanme¹ manāsā¹ vācā¹ karmaṇā¹ vā¹ duṣkṛtā¹ kṛtam¹ |
tanna¹ indro¹ varuṇo¹ bṛhaspatissavitā¹ ca¹ punantu¹
punāḥpunāḥ¹ || 7 ||
sumitrā¹ na¹ āpa¹ ośadhayassantu¹ durmitrāstasmai¹
bhūyāsuryo¹’smāndveṣṭi¹ ya¹ ca¹ vāya¹ dviṣmaḥ¹ |
namo¹’graye¹’psumate¹ nama¹ indrāya¹ namo¹ varuṇāya¹
namo¹ vāruṇyai¹ namo¹’dbhyaḥ¹ |
yadapā¹ kūrā¹ yadamedhya¹ yadaśāntā¹
tadapāgacchatāt¹ |

atyāśanādātīpānādyacca ūgrātpratigrahāt |
 tanme varuṇo rājā pāṇinā hyavamarśatu |
 so'hamapāpo virajo nirmukto muktakilbiṣaḥ |
 nākasya prṣṭhamāruhya gacchedbrahmāsalokatām |
 imā me gaṅge yamune sarasvatī śūtudrī stomag'
 sacatāparuṣṇiyā |
 asikniyā marudvṛdhe vitastayā' rjikīye śṛṇuhyā
 suṣomāyā |
 ṛtā ca satyā cābhiddhāttapasō'dhyājāyata || 8 ||
 tato rātrirajāyata tatassamudro arṇavaḥ |
 samudrādarnāvādadhī sāvathsaro ajāyata |
 ahorātrāṇi vidadhadviśvasya miśato vaśi |
 sūryācandramasau dhātā yathāpūrvamākālpayat |
 divā ca pṛthivī cāntarikṣamatho suvaḥ |
 yatpṛthivyāg' rajassvamāntarikṣe virodāsī |
 imāggstadāpo varuṇaḥ punātvāghamarṣaṇaḥ |
 eṣa bhūtasya bhavye bhuvānasya goptā |
 eṣa puṇyakṛtā lokāneṣa mṛtyorhiraṇmayam' |
 dyāvāpṛthivyor hiraṇmayag' saggsṛitag' suvaḥ || 9 ||

sa nassuvassaḡśīśādhi |
 ārdra' jvalāti jyotīrahamaśmi |
 jyotīrjvalāti brahmāhamāśmi |
 yo'hamāśmi brahmāhamāśmi |
 ahamāśmi brahmāhamāśmi |
 ahamevāhā mā juhomi svāhā |
 akāryakāryāvākīrṇi steno bhrūṇahā gurutaḥpagāḥ |
 varuṇo' pāmāghamarṣaṇastasmāt pāpātpramūcyate |
 rajobhūmistvamāg' rodāyasva pravādanti dhirāḥ |
 punantu ṛṣayaḥ punantu vasavaḥ punātu varuṇaḥ
 punātvāghamarṣaṇaḥ |
 ākāṅthsamuddraḥ prāthame vi dhārmañjanayanprajā
 bhuvānasya rājā || 10 ||
 vṛṣā pavitre adhi sāno avye brhathsomō vāvṛdhe suvāna
 induh |
 jātavedase sunavāma somāmarātiyato nidāhāti vedāḥ |
 sa naḥ parśadati durgāṇi viśvā nāveva sindhu'
 duritā'tyagniḥ |
 tāmagni varṇā tapasā jvalanti vairocāni

kārmaphaleṣu jṣṭā |
durgā devīg śaraṇamahā prapādye sutarāsi tarase
namah |
agne tvā pārayā navyo asmānthsvastibhirati durgāṇi
viśvā |
pūścā pṛthvī bahulā nā urvī bhavā tokāya tanayāya
śayoh |
viśvāni no durgahā jātavedassindhū na nāvā
duritā'tiparṣi |
agne atriṇanmanāsā grṇāno'smākā bhūtvavitā
tanūnām |
pṛtanājitaḡ sahamānamagnimugraḡ hūvema
paramāthsadhasthāt |
sa naḡ parṣadati durgāṇi viśvā kṣāmāddevo ati
duritā'tyagniḡ |
pratnoṣi kamīdyo adhvaṛeṣu sanācca hotā navyāśca
sathsi |
svā cagne tanuvā pipriyasvāsmabhyā ca
saubhāgamā yajasva || 11 ||

[om parāstādyāśo guhāsu mamā suvarṇapakṣāya
dhīmahi śatabāhunā punaḡpunarajāyata suvo rājā
sadhasthātrīṇi ca ||]
om bhūragnaye pṛthivyai svāhā bhuvō vāyave'ntarīkṣāya
svāhā suvarādityāya dive svāhā
bhūrbhuvassuvaścandramāse digbhyassvāhā namō
devebhyassvadhā piṛbhyo bhūrbhuvassuvarom || 12 ||
om bhūrannāmagñaye pṛthivyai svāhā bhuvo'annā
vāyave'ntarīkṣāya svāhā suvarannāmādityāya dive svāhā
bhūrbhuvassuvarannā cāndramāse digbhyassvāhā
namō devebhyassvadhā piṛbhyo
bhūrbhuvassuvarannāmom || 13 ||
om bhūragnaye ca pṛthivyai ca mahate ca svāhā
bhuvō vāyave cāntarīkṣāya ca mahate ca svāhā
suvarādityāya ca dive ca mahate ca svāhā
bhūrbhuvassuvaścandramāse ca nakṣātrebhyaśca
digbhyaśca mahate ca svāhā namō devebhyassvadhā
piṛbhyo bhūrbhuvassuvarmaharom || 14 ||
pāhi no agna enāse svāhā |

pāhi no viśvavedāse svāhā |
yajña pāhi vibhāvaso svāhā |
sarvā pāhi śatakrato svāhā || 15 ||

yaśchandāsāmṛṣabho
viśvarūpaśchandōbhyāśchandāgśyāviveśā |
satāg śikyāḥ provācōpaniṣadindrō jyeṣṭha indriyāya
ṛṣibhyo namo devebhyāssvadhā pitr̥bhyo
bhūrbhuvassuvarom || 16 ||

om namo brahmaṇe dhāraṇā me astvanirākaraṇā
dhārayitā bhūyāsa karṇāyośśrutā mā cyōdhvā
mamāmuṣya om || 17 ||
om ṛtā tapassattyā tapāśśrutā tapāśśāntā tapo
(damastapāśśamastapo) dānā tapo yajñastapo
bhūrbhuvassuvarbrahmaitadupāsvaitattapāḥ || 18 ||
yathā vṛkṣasyā śapuspītasya dūrādḡandho vātyevā
puṇyāsyā karmaṇō dūrādḡandho vāti yathā sidhārā
karte vahitāmavakāmedyadyuve yuveha vā vihvaliṣyāmi
kartā pātiṣyāmityevamamṛtādātmanā jugupset || 19 ||
om aṇoraṇiyānmahato mahiyānātmā guhāyā

nihito'sya jantoh |
tamakratu paśyati vītaśoko dhātuḥ
prasādānmahimānamīśam |
sapta prāṇāḥ prabhavanti
tasmāthsaptārciśassamidhāssapta jihvāḥ |
sapta ime lokā yeṣu caranti prāṇā guhāśayā
nihilāssaptasapta |
atāssamuḍrā girayāśca sarve'smāthsyandante
sindhāvassarvārūpāḥ |
atāśca viśvā ośadhayo rasāśca yenaīṣa
bhūtastiṣṭhatyantarātmā |
brahmā devānā padaviḥ kavīnāmṛṣirviprāṇā
mahīṣo mṛgānām |
śyeno ḡṛddhrāṇāggsvadhītirvanānāg somāḥ
pavitramatyeti rebhann |
ajāmekā lohītaśuklakṛṣṇā bahvī prajā
janayantiḡ sarūpām |
ajohyekō juṣamāṇō nuṣete jahātyenā
bhuktabhogāmajo'nyaḥ || 20 ||

hāg saśśuciṣadvasūrantarikṣasaddhotā
vedīṣadatīthirduroṇasat |
nṛṣadvarāsadṛtasadvyomasadabjā gojā ṛtajā adrijā ṛtā
br̥hat |
yasmājjātā na parā naiva kicanāsa ya āviveśa
bhuvanāni viśvā |
prajāpātiḥ prajāyā sāvidānastrīṇi jyotiḥṣi sacate sa
śoḍaśi |
vidhartārag havāmahe vasoh kuvidvanāti naḥ |
savītārā nṛcakṣasam |
adyā nō deva savitaḥ prajāvāthsāvīssaubhāgam |
parā duṣṣvapniyaḥ suva |
viśvāni deva savitardurītāni parāsuva |
yadbhadra tanma āsuva || 21 ||
madhu vātā ṛtāyate madhukṣaranti sindhāvah |
mādhvīrnassantvośadhīḥ |
madhu naktāmutoṣasi madhumatpārthivāg rajāḥ |
madhu dyaurastu naḥ pītā |
madhumānno vanaspatīrmadhumāg astu sūryaḥ |

mādhvīrgāvō bhavantu naḥ |
ghṛtā mimikṣe ghṛtamāsyā yonirghṛte śṛito ghṛtamūvasyā
dhāmā |
anuṣvadhāmāvaha mādayasva svāhākṛtā vṛṣabha vakṣi
havyam |
samudrādūrmirmadhumāg udāradupāg sunā
samāmṛtatvamānat |
ghṛtasya nāma guhya yadasti jīhvā devānāmāmṛtasya
nābhiḥ || 22 ||
vayā nāma prabrāvāmā ghṛtenāsmiṇ yajñe
dhārayāmā namōbhiḥ |
upā brahmā śṛṇavacchasyamānā
catuśśṛṅgo'vamīdgaura etat |
catvāri śṛṅgā trayo asya pādādvē śīrṣe sapta hastāso asya |
tridhā baddho vṛṣabho roravīti mahō devo martyāg
āviveśa |
tridhāhīta paṇibhirguhyamānā gavi devāso
ghṛtamanvāvindann |
indra ekāg sūrya eka jajāna venādekaggsvadhayā

niṣṭataḥ |
yo devāṅṅ prathamā purastādvīśvādhiko rudro
maharṣiḥ |
hiraṇyagarbhā paśyata jāyamānag sa no
devaśsubhayā smṛtyā sayunaktu |
yasmātparā nāparamasti kicidyasmānnāṅīyo na
jyāyo'sti kaścit |
vrkṣa iva stabdho divi tiṣṭhatyekastenedā pūrṇā
puruṣeṇa sarvaṃ || 23 ||
na karmaṇā na prajayā dhanēna tyāgenaike
amṛtatvamānaśuḥ |
pareṇa nākā nihitā guhāyā vibhrājate yadyatayo
viśanti |
vedāntavijñānasuniścitārthās-
sānyāsayogādyatayaśuddhasattvāḥ |
te brahmaloke tu parāntakāle parāmṛtātpari mucyanti
sarve |
daharā vipāpmā paraveśmabhūtā yatpuṇḍarīkā
puramādhyā saggstham |

tatrāpi daharā gaganā viśokastasmin
yadantastadupāsitavyam |
yadvedātau svarah prokto vedāntē ca pratiṣṭhitah |
tasya prakṛtilīnasya yaḥ parassa maheśvaraḥ || 24 ||
[ajo'nyassuva nābhissarvamaṣṭau ca ||]
sahasraśirṣa devā viśvākṣa viśvaśabhuvam |
viśvā nārāyaṇā devamakṣarā paramā prabhūm |
viśvataḥ paramā nityā viśvā nārāyaṇag harim |
viśvamevedā puruṣastadviśvamupajīvati |
pati viśvasyātmeśvarag śāsvatag śivamācyutam |
nārāyaṇā mahājñeyā viśvātmānā parāyaṇam |
nārāyaṇapārā brahma tattva nārāyaṇaḥ parah |
nārāyaṇapāro jyotirātmā nārāyaṇaḥ parah |
yaccā kicijjagatyasmindrīsyate śruyate'pi vā |
antārbahiścā tathsarvā vyāpya nārāyaṇassthītaḥ || 25 ||
anāntamavyāyā kaviḥ samudre'ntā
viśvaśambhuvam |
padmaśapratīkāśag hṛdayā cāpyadhomūkham |
adhō niṣṭyā vitastyā tunābhyāmupari tiṣṭhati |

hr̥dayā tadvijāniyādviśvasyāyatana mahat |
 santatag̃ sirābhistu lambatyāḥ kośasannibham |
 tasyāntē suśiraḡ sūkṣmā tasmīnthsarvā
 pratiṣṭhitam |
 tasya madhye mahānagnirviśvārcirviśvatō mukhaḥ |
 so'grābhugvibhājantiṣṭhannāhāramajaraḥ kavīḥ |
 sātāpayati svā dehamāpādatalamastakam |
 tasya madhye vahnīśikhā aṇīyo'rdhvā vyavasthitāḥ |
 nīlatoyadāmadhyasthā vidyullekheva bhāsvarā |
 nīvāraśūkavattanvī pītābhāsyāttanūpamā |
 tasyāśśikhāyā madhye paramātmā vyavasthitāḥ |
 sa brahmā sa śivassendrasso'kṣaraḥ paramassvarāt || 26 ||
 [nārāyaṇassthito vyavasthitaścātvarī ca ||]
 rtag̃ satyā parā brahma puruṣa kṛṣṇaṅgingalam |
 ūrdhvarētā virūpākṣa viśvarūpāya vai namaḥ || 27 ||
 om ādityo vā eṣa etanmaṇḍalā tapati tatra tā
 ṛcastadr̥cā maṇḍalag̃ sa ṛcā loko'tha eṣa
 etasminmaṇḍale'rcirdīpyate tāni sāmāni sa sāmna
 maṇḍalag̃ sa sāmna loko'tha ya eṣa

etasminmaṇḍale'rciṣi puruṣastāni yajūḡṣi sa yajuṣā
 maṇḍalag̃ sa yajuṣā loka ssaiṣā trayyeva vidyā tapati
 ya eṣo'ntarāditye hiraṇmayāḥ puruṣaḥ || 28 ||
 om ādityo vai teja ojo balā yaśaścakṣuśśrotramātmā
 manō manyurmanūrmṛtyussatyō mitro vāyurākāṣaḥ
 prāṇo lokapālaḥ kaḥ ki ka
 tathsattiyamannaṁmāyūramṛtō jīvo viśvaḥ
 katamassvāyābhū prajāpatissāvathsara iti
 sāvathsaro'sāvādityo ya eṣa puruṣa eṣa
 bhūtānāmadhipatirbrahmaṇassāyujyag̃
 salokatāmāpnotyetāsāmeva devatānāḡ sāyujyag̃
 sārṣṭitāḡ samānalokatāmāpnoti ya evā
 vedetyupaniṣat || 29 ||
 ghr̥ṇissūryā ādityo mārcayanti tapassatyā madhu
 kṣaranti tadbrahma tadāpa āpo jyotī raso'mṛtā
 brahma bhūrbhuvassuvarom || 30 ||
 sarvo vai rudrastamai rudrāya namō astu |
 puruṣo vai rudrassanmahō namonamaḥ |
 viśva bhūta bhuvānā citrā bahudhā jāta

jāyamānā ca yat |
 sarvo hyeṣa rudrastasmai rudrāya namo astu || 31 ||
 kadruḍrāya pracētase miḍhuṣṭamāya tavyāse |
 vocama śatamaḡ hr̥de |
 sarvo hyeṣa rudrastasmai rudrāya namo astu || 32 ||
 om namo hiraṇyabāhave hiraṇyapataye'ambikāpataya
 umāpatayē namo namah || 33 ||
 yasya vaikaṅkatyagnihotraḥavāṇī bhavati pratiṣṭhitāḥ
 pratyevāsyāhūtayastiṣṭhantyaṭho pratiṣṭhityai || 34 ||
 kṛṇuṣva pāja iti pañca || 35 ||
 aditirdevā gāndharvā mānuṣyāḥ pitaro'surāsteṣāḡ
 sarvabhūtānā mātā medinī mahatī mahī sāvitri
 gāyatri jagatyurvi pṛthvi bahulā viśvā bhūtā katamā kā
 yā sā satyetyamṛtetī vaṣiṣṭhaḥ || 36 ||
 āpo vā idaḡ sarvā viśvā bhūtānyāpaḥ prāṇā vā āpaḥ
 paśava āpo'mṛtamāpo'nnamāpāssamroḍāpo
 virāḍāpāssvarāḍāpaśchandāggṣyāpo
 jyotīggṣyāpassatyamāpassarvā devatā āpo
 bhūrbhuvassuvarāpa om || 37 ||

āpaḥ punantu pṛthivi pṛthivi pūtā pūnātu mām |
 punantu brahmaṇaspatirbrahmā pūtā pūnātu mām |
 yaducchiṣṭamabhōjyā yadvā duṣcaritā mamā |
 sarvā punantu māmāpo'satā ca
 pratigrahaggsvāhā || 38 ||
 agniśca mā manyuśca manyupatayaśca
 manyukṛtebhyaḥ |
 pāpebhyo rakṣantām |
 yadanha pāpamakāṛṣam |
 manasā vācā hastābhyām |
 padbhyāmudareṇa śiśnā |
 ahastadāvalumpatu |
 yatkiçā duritā mayi |
 idamahā māmamṛtayonau |
 satye jyotiṣi juhomi svāhā || 39 ||
 sūryaśca mā manyuśca manyupatayaśca
 manyukṛtebhyaḥ |
 pāpebhyo rakṣantām |
 yadrātriyā pāpamakāṛṣam |

manasā vācā hastābhyām |
padbhyāmudareṇa śiśnā |
rātristadāvalūmpatu |
yatkicā duritā mayi |
idamahā māmamṛtayonau |
sūrye jyotiṣi juhomi svāhā || 40 ||
āyātu varādā devyakṣarā brahmaṣammitam |
gāyatrī chandasā matedā brahma juṣasvā naḥ |
ojosi sahosī balāmasi bhrājosi devānā dhāma
nāmāsi viśvāmasi viśvāyussarvāmasi
sarvāyurabhibhūro gāyatrīmāvāhayāmi || 41 ||
om bhūḥ |
om bhuvāḥ |
om sūryā |
om mahāḥ |
om janāḥ |
om tapāḥ |
om sūryā |
om tathasviturvarēṇyā bhargō devasyā dhimahi |

dhiyo yo naḥ pracodayāt |
omāpo jyotī raso'mṛtā brahma
bhūrbhuvassuvarom || 42 ||
om bhūrbhuvassuvarmaharjanastapassatyā
tadbrahma tadāpa āpo jyotī raso'amṛtā brahma
bhūrbhuvassuvarom || 43 ||
om tadbrahma |
om tadvāyuh |
om tadātmā |
om tathsarvaṃ |
om tatpurornameḥ || 44 ||
uttamē śikhare devī bhūmyā pārvatāmūrdhani |
brāhmaṇebhyo hyānujñānā gaccha devī
yathāsukham || 45 ||
omantaścarati bhūteṣu guhāyā viśvamūrteṣu |
tvā yajñastvā viṣṇustvā vaṣaṭkārastvaḥ
rudrastvā brahmā tvā prajāpatiḥ || 46 ||
amṛtopastaraṇāmasi || 47 ||
prāṇe niviṣṭo'mṛtā juhomi |

prāṇāya svāhā |
apāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
apānāya svāhā |
vyāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
vyānāya svāhā |
udāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
udānāya svāhā |
samāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
samānāya svāhā |
brahmaṇi ma ātmā' mṛtatvāya || 48 ||
prāṇe niviṣṭo' mṛta juhomi |
śivo mā''viśāpradāhāya |
prāṇāya svāhā |
apāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
śivo mā''viśāpradāhāya |
apānāya svāhā |
vyāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
śivo mā''viśāpradāhāya |
vyānāya svāhā |

udāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
śivo mā''viśāpradāhāya |
udānāya svāhā |
samāne niviṣṭo' mṛta juhomi |
śivo mā''viśāpradāhāya |
samānāya svāhā |
brahmaṇi ma ātmā' mṛtatvāya || 49 ||
amṛtāpidhānamasi || 50 ||
śraddhāya prāṇe niviśyāmṛtag hutā
prāṇamannēnāpyāyasva |
apāne niviśyāmṛtag hutamāpānamannēnāpyāyasva |
vyāne niviśyāmṛtag hutā vyānamannēnāpyāyasva |
udāne niviśyāmṛtag hutamūdānamannēnāpyāyasva |
samāne niviśyāmṛtag hutag
samānamannēnāpyāyasva |
brahmaṇi ma ātmā' mṛtatvāya || 51 ||
prāṇānā granthirasi rudro
mā'viśāntakastenānnenāpyāyasva || 52 ||
aṅguṣṭhamātraḥ puruṣo' ṅguṣṭhā ca samāśritaḥ |

īśassarvasya jagataḥ prabhuḥ priṇāti viśvabhuk || 53 ||
medhā devī juṣamānā na āgādviśvācī bhadrā
sūmanasyamānā |
tvayā juṣtā juṣamānā duruktānbṛhadvadema vidathe
suvīrāḥ |
tvayā juṣtā ṛṣirbhāvati devī tvayā brahmā gataśrīruta
tvayā |
tvayā juṣtāścitra vīndate vasu sā nō juṣasva
draviṇena medhe || 54 ||
medhā ma indro dadātu medhā devī sarāsvatī |
medhā me aśvināvubhā vādhattā puṣkarasrajā || 55 ||
apsarāsu yā medhā gandharveṣu ca yanmanāḥ |
daiṇī medhā mānuṣyajā sā mā medhā
surabhirjuṣatām || 56 ||
ā mā medhā surabhirviśvarūpā hiraṇyavarṇā
jagatī jagamyā |
ūrjāsvatī payāsā pinvāmānā sā mā medhā supratikā
juṣatām || 57 ||
sadyojātā prāpadyāmi sadyojātāya vai namāḥ |

bhavebhāve nātibhave bhajasva mā bhavodbhāvāya
namāḥ || 58 ||
vāmadevāya namō jyeṣṭhāya namō rudrāya namāḥ
kālayā namāḥ kalāvikaraṇāya namō balāvikaraṇāya
namō balāpramathanāya
namāssarvabhūtadamanāya namō maṇonmānāya
namāḥ || 59 ||
aghorebhyo'tha ghorebhyo
ghoraghorātarebhyassarvataśśarva sarvebhyo namāste
astu rudrarūpebhyaḥ || 60 ||
om tatpuruṣāya vidmahē mahādevāya dhīmahī |
tanno rudraḥ pracodayāt || 61 ||
īśānassarvavidyānāmīśvarassarvabhūtānā
brahmā'dhīpatīrbrahmaṇo'dhīpatīrbrahmā śīvo me
astu sadāśīvom || 62 ||
om brahmā metu mām |
madhu metu mām |
brahmāmeva madhu metu mām |
yāste soma prajā vathso'bhi so aham |

dussvapnāhanduruṣṣvāhā |
 yāste soma prāṇāggstāñjuhomi |
 trisūparṇamayācītā brāhmaṇāyā dadyāt |
 brahmaḥatyā vā ete ghnānti |
 ye brāhmaṇāstrisūparṇā paṭhānti te somā
 prāpnūvanti |
 āsahasrātpaṅkti punānti || 63 ||
 om brahmā medhayā |
 madhū medhayā |
 brahmāmeva madhū medhayā |
 adyā nō deva savitaḥ prajāvātsāvīssaubhāgam |
 parā duṣṣvapniyaḥ suva |
 viśvāni deva savitardurītāni parāsuva |
 yadbhadra tanmā āsuva |
 madhū vātā ṛtāyate madhū kṣaranti sindhavaḥ |
 mādhvīrnassantvoṣadhīḥ |
 madhū naktāmutoṣasi madhūmatpārthivagḥ rajāḥ || 64 ||
 madhū dyaurāstu naḥ pītā |
 madhūmānno vanaspatīrmadhūmāg astū sūryaḥ |

mādhvīrgāvō bhavantu naḥ |
 ya imā trisūparṇamayācītā brāhmaṇāyā dadyāt |
 bhrūṇahatyā vā ete ghnānti |
 ye brāhmaṇāstrisūparṇā paṭhānti te somā
 prāpnūvanti |
 āsahasrātpaṅkti punānti || 65 ||
 om brahmā medhavā |
 madhū medhavā |
 brahmāmeva madhūmedhavā |
 brahmā devānā padaviḥ kavīnāmṛṣirviprāṇā
 mahiṣo mṛgāṇām |
 śyeno grddhrāṇāggsvadhīṭirvanānāg somāḥ
 pavitramatyeti rebhann |
 haḥ saśūciṣadvasūrantarikṣasaddhotā
 vedīśadatīthirduroṇasat |
 nṛśadvarasaddatasadvyomasadabjā gojā ṛtajā adriajā
 ṛtā bṛhat |
 ya imā trisūparṇamayācītā brāhmaṇāyā dadyāt |
 vīrahatyā vā ete ghnānti |

ye brāhmaṇāstrisūparṇā paṭhanti te somā
prāpnūvanti |

āsaḥsrātpaṅkti punanti || 66 ||

om prāṇāpānavyānodānasamānā me śudhyantā
jyotirahā virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 67 ||

om vānmanaścakṣuśśrotrajihvāghrāṇareto-
buddhyākūtisaṅkalpā me śudhyantā jyotirahā
virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 68 ||

om śiraḥpāṇipādapārśvaprṣṭhodara-
jaṅghaśiṣṇopasthapāyavo me śudhyantā jyotirahā
virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 69 ||

om tvakcarmamāḡ sarudhiramedo'sthimajjā
me śudhyantā jyotirahā virajā vipāpmā
bhūyāsaggsvāhā || 70 ||

om śabdaspārśarūparasagandhā me śudhyantā
jyotirahā virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 71 ||

om pṛthivyaptejovāyvakāśā me śudhyantā
jyotirahā virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 72 ||

om annamayaprāṇamayamanomaya-

vijñānamayānandamayā me śudhyantā jyotirahā
virajā vipāpmā bhūyāsaggsvāhā || 73 ||

om vivītyai svāhā || 74 ||

om ghaṣotkāya svāhā || 75 ||

om uttiṣṭha puruṣa hare lohitapiṅgalākṣi dehidehi
dadāpayitā me śudhyantā jyotirahā virajā vipāpmā
bhūyāsaggsvāhā || 76 ||

oggsvāhā || 77 ||

satyaḥ parā paraḡ satyaḡ satyena na
suvargallokāccyavante kadācana satāḡ hi satya
tasmāthsatye ramante tapa iti tapo nānaśanātpara
yaddhi parā tapastaddurdharṣā taddurādharṣā
tasmāttapasi ramante dama iti niyātā
brahmacāriṇastasmāddame ramante śama ityarānye
munayastasmācchame ramante dānamiti sarvāṇi
bhūtāni praśaḡ śanti dānānnātiduṣkarā
tasmāddāne ramante dhārma iti dharmēṇa
sarvamida pariḡrhitā dharmānnātiduṣcarā
tasmāddharṁe ramante prajāna iti bhūyāḡ

sastasmādbhūyīsthāḥ prajāyante tasmādbhūyīsthāḥ
prajānane ramante' agnaya ityāha tasmādagneya
ādhātavyā agnihotramityāha tasmādagnihotre ramante
yajña iti yajño devānā yajñena hi devā diva
gatāstasmādyajñe ramante mānasamiti vidvāg
sastasmādvidvāg sa eva mānase ramante nyāsa iti
brahmā hi paraḥ paro hi brahmā tāni vā etānyavarāṇi
tapāg si nyāsa evātyarecayadya eva
vedetyupaniṣat || 78 ||

prajāpatyo hāruṇissuparṇeyaḥ prajāpati
pitarāmupāsasāra ki bhāgavantaḥ paramā vadantīti
tasmāi provāca satyena vāyurāvāti satyenādityo rocate
divi satya vācaḥ pratiṣṭhā satye sarvā pratiṣṭhitā
tasmāthsatya paramā vadanti tapasā devā
devatāmagrā āyantapasarsāyassuvarānvavindantapasā
sapatnānpranūdāmārātiggstapasi sarvā pratiṣṭhitā
tasmāttapaḥ paramā vadanti damēna dāntāḥ
kilbiṣāmavadhūnvanti damēna
brahmacāriṇassuvaragacchandamo bhūtānā

durādharṣā damē sarvā pratiṣṭhitā tasmāddamaḥ
paramā vadanti samēna śāntāśśivamācaranti samēna
nākā munayo'nvavindañchamō bhūtānā
durādharṣag samē sarvā pratiṣṭhitā
tasmācchamaḥ paramā vadanti dānā yajñānā
varūthā dakṣiṇā loke dātārag
sarvabhūtānyupajivanti dānenārātīrapānudanta
dānenā dviṣanto mītrā bhavanti dāne sarvā
pratiṣṭhitā tasmāddānā paramā vadanti
dharmo viśvasya jagataḥ pratiṣṭhā loke dharmiṣṭhā
prajā upasarṇanti dharmēna pāpamāpanudati
dharme sarvā pratiṣṭhitā tasmāddharmā
paramā vadanti prajānā vai pratiṣṭhā sādhu
prajāyāstantu tānvānaḥ pīṭṇāmāṇṇo bhavati
tadeva tasyāṇṇā tasmātprajānā paramā
vadantya gnayo vai trayī vidyā devayānaḥ panthā
gārhapatya ṛkṛthīvi rāthantāramānvāhāryapacāno
yajūrantarikṣā vāmadevyamāhavanīyassāmā suvargo
loko brhattasmādagneinparamā vada ntyagnihotraḥ

sāyaprātargrhānā niṣkṛtiṣviṣṭag suhuta
 yajñakratūnā prāyaṇag suvargasya lokasya
 jyotistasmādagnihotra parama vadanti yajña iti
 yajño hi devānā yajñena hi devā diva gatā yajñe
 nāsuraṇapānudanta yajñena dviṣanto mitrā
 bhavanti yajñe sarva pratiṣṭhitā tasmādyajña
 parama vadanti mānaśa vai prajāpatya pavitra
 mānaśena manasā sādhu paśyati mānaśa ṛṣayaḥ prajā
 asṛjanta mānaśe sarva pratiṣṭhitā tasmānmānaśa
 parama vadanti nyāsa ityāhurmanīṣiṇo brahmaṇā
 brahmā viśvaḥ katamassvayābhuh
 prajāpatissāvathsara iti sāvathsaro' sāvādityo ya eṣa
 āditye puruṣassa parameṣṭhī brahmātmā
 yābhirādityastapati raśmibhiṣṭābhiḥ parjanyaḥ varṣati
 parjanyaṇauśadhivanaspatayaḥ prajāyanta
 ośadhivanaspatibhirannā bhavatyannena prāṇāḥ
 prāṇairbalā balena tapastapasā śraddhā śraddhayā
 medhā medhayā manīṣā manīṣayā maṇo manasā
 śāntiṣśāntyā citta cittaena smṛtigṣmṛtyā

smāragṣmāreṇa vijñāna vijñānenātmāna vedayati
 tasmādannā dadanth sarvaṇyetāni dadātyannāṭprāṇā
 bhavanti bhūtānā prāṇairmaṇo manasaśca vijñāna
 vijñānādānando brahma yonissa vā eṣa puruṣaḥ
 pañcadhā pañcātmā yena sarvamida prota pṛthivi
 cāntarikṣa ca dyauśca diśaścāvāntaradiśaśca sa vai
 sarvamida jagatsa ca bhūtag sa bhavya
 jñānāsakṛpta ṛtajā rayiṣṭhāśraddhā satyo
 mahāsvāntamasopariṣṭādājñātvā tameva manasā hrda
 ca bhūyo na mṛtyumupayāhi
 vidvāntasmānnyāśameṣā tapasāmatiriktamāhuḥ |
 vāsuraṇvo vibhūraṣi prāṇetvamasi sādhatā
 brahmaṇtvamasi
 viśvaṣṛktejodāstvamaśyagnervārcodāstvamaśi sūryaśya
 dyumnodāstvamaśi candramaśa upayāmagrhitō'si
 brahmaṇe tvā mahasa omityātmāna yuñjitaitadvai
 mahopaniśada devānā guhya ya eva veda
 brahmaṇo mahimānamāpnoti tasmādbrahmaṇo
 mahimānamityupaniśat || 79 ||

om tasyaivā viduṣo yajñasyātmā yajamānaśśraddhā
patnī śarīramidhmamuro vedīrlomāni
barhirvedaśśikhā hrdayā yūpaḥ kāmā ājyā manyuḥ
paśustapo'gniśśamayitā dakṣiṇā vāgdotā prāṇa udgātā
cakṣuradhvaryurmano brahmā
śrotramagnīdyāvaddhriyate sā dīkṣā yadaśnāti yatpibati
tadasya somapānā yadramate tadūpasado
yathśacaratyupaviśatyuttiṣṭhate ca sa pravargyo
yanmukhā tadāhavanīyo yadasya vijñānā tajjuhoti
yathśāyā prātaratti tatsamidhoyathśāyā
prātarmadhyandinā ca tāni savānāni ye ahorātre te
dārśapūrṇamāsau ye'rdhamāsāśca māsāśca te
cāturmāsyāni ya ṛtavaste paśubandhā ye sāvathsarāśca
parivathsarāśca te'hargaṇāssārvavedasā vā
etathśatttrā yanmaraṇā tadāvabhṛthā etadvai
jārāmaryamagnihotrā ya evā vidvānūdagayāne
pramīyate devānāmeva mahimānā gatvā''dityasya
sāyujyā gacchatyathā yo dakṣiṇe pramīyate
pitṛnāmeva mahimānā gatvā candramāsassāyujyā

gacchatyetau vai sūryācandramāsaormahimānau
brāhmaṇo vidvānabhijayati tasmādbrahmaṇo
mahimānāmāpnoti tasmādbrahmaṇo
mahimānamityupaniṣat || 80 ||

<http://www.dharmadownloads.info> - v1.6 Feb 2004